השיכון הציבורי | עבודה מסכמת

בתי הפטיו בשכונת יעלים, ערד

פרספקטיבה על בתי הפטיו | באדיבות בתיה רודד

מנחה | ד"ר הדס שדר

מגישות | עדי פאר, ריקי קקון וגליה שטיינברגר | שנה ד' |
ויצ"ו חיפה

תודה רבה לבתיה רודד על כל העזרה, החומרים והסיור בבתי הפטיו, וליוקי (יהויכין) גור על - הריאיון, החומרים והאירוח.

שם השכונה : בתי הפטיו בשכונת יעלים, ערד

אדריכלים : ראש צוות התכנון אלכס שר-אדריכלים נוספים : ג'רלד זפרט (דרא"פ), דויד סמוטריץ', הנס יעקב ויטבר, אילנה אלרוד, שמואלה מלצר, סנדי (שם פרטי), יוקי (יהויכין) גור ועוד. (יונה פיטלסון החליף את אלכס שר שפרש זמן קצר לאחר מינויו והוא עמד בראש צוות של 25 אנשי מקצוע אשר יצרו את הסכמה הראשונית ל 6 השכונות-המרכיבות את אזור המגורים הצפוף בעיר, תכננו את בניין המועצה ואת בתי הפטיו).

שנות תכנון והקמה: 1960-1964

כתובת : ערד

מספר דירות : 14 בלוקים של 22 דירות 308 דירות (בבתי הפטיו בלבד)

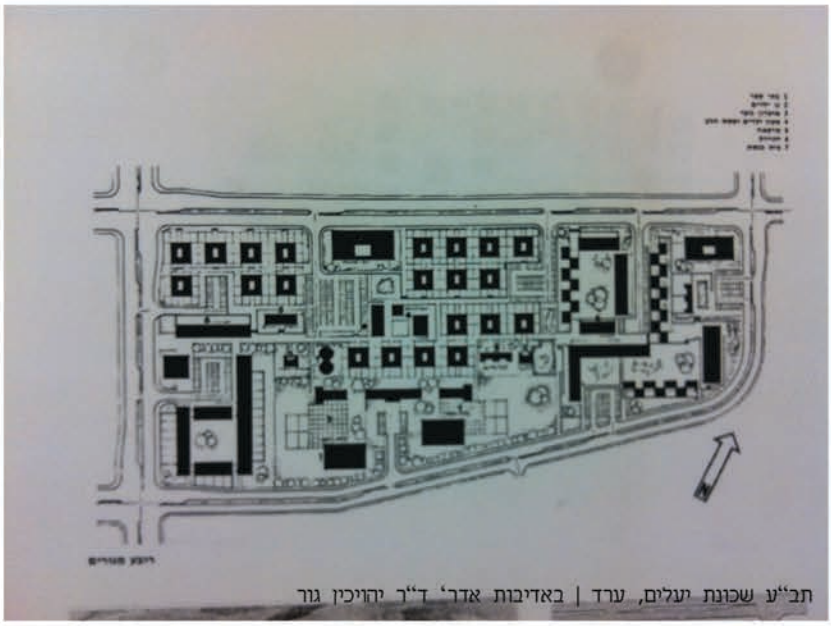

תב"ע שכונת יעלים, ערד | באדיבות אדר' ד"ר יהויכין גור

תכנית האב המקורית

תב"ע שכונת יעלים, ערד | באדיבות אדר' ד"ר יהויכין גור

מודל השכונה לפי התכנון הסופי

צריפי המגורים של המתכננים בערד | באדיבות אדר' ד"ר יהויכין גור

אזור העיר לפני התחלת הבנייה

מגורי המתכננים

צילום של בתי הפטיו בבניה | באדיבות אדר' ד"ר יהויכין גור

בתי הפטיו בזמן הבנייה

בתי הפטיו בבנייה

בתי הפטיו

חדר המדרגות הפתוח

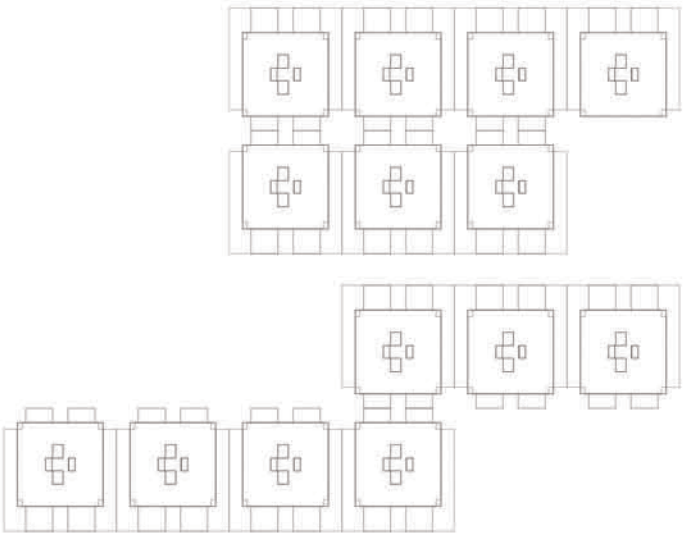

תכנית העמדה

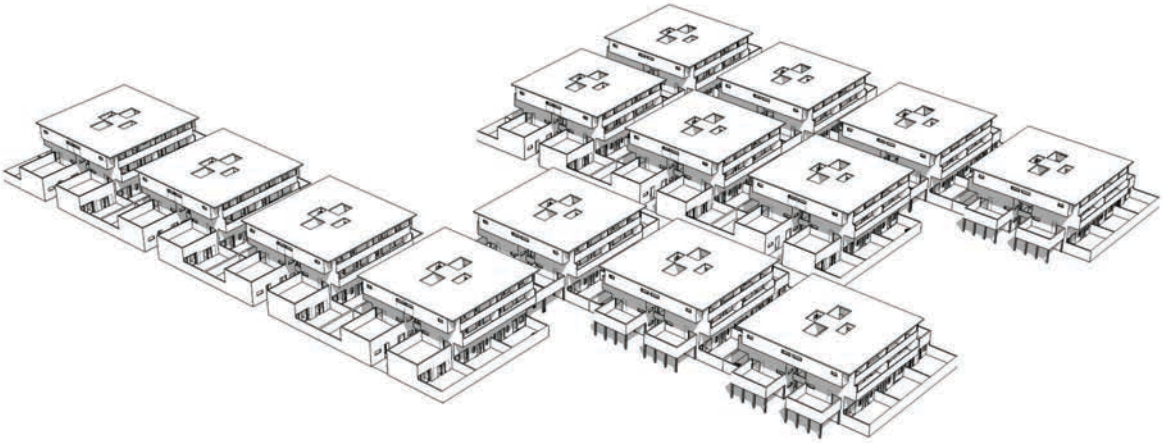

מבט על

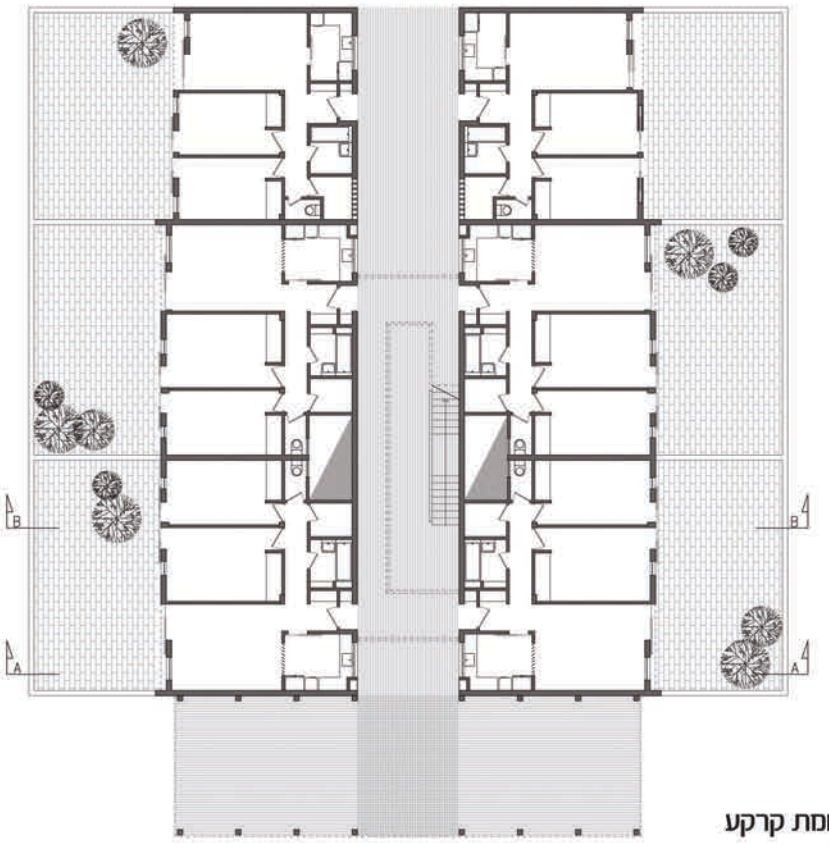

תכנית קומת קרקע

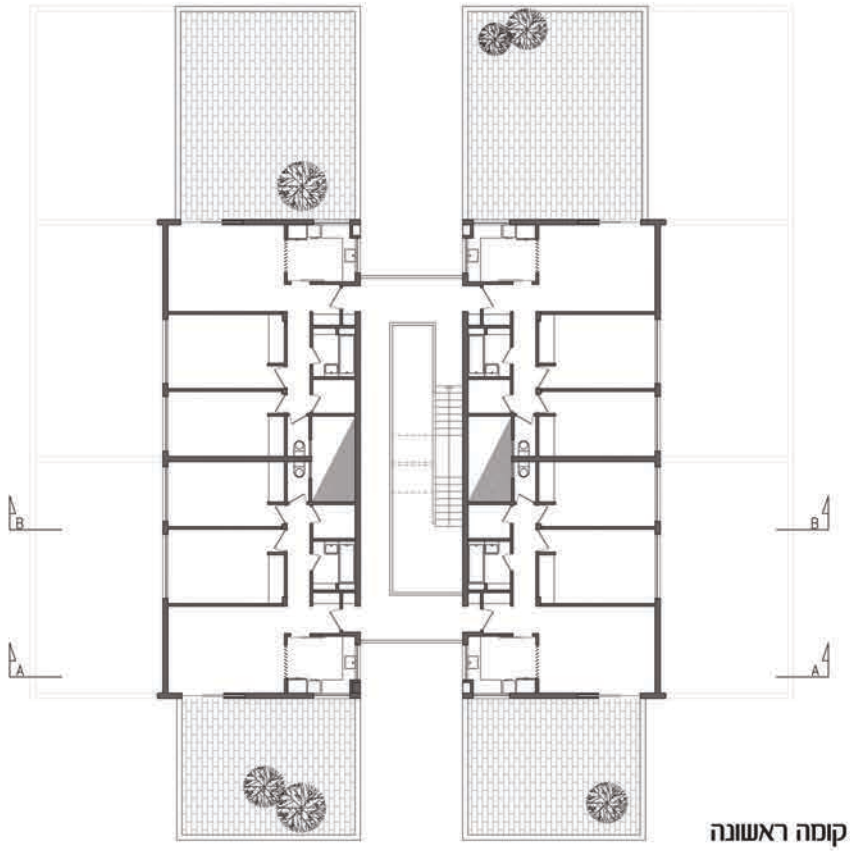

תכנית קומה ראשונה

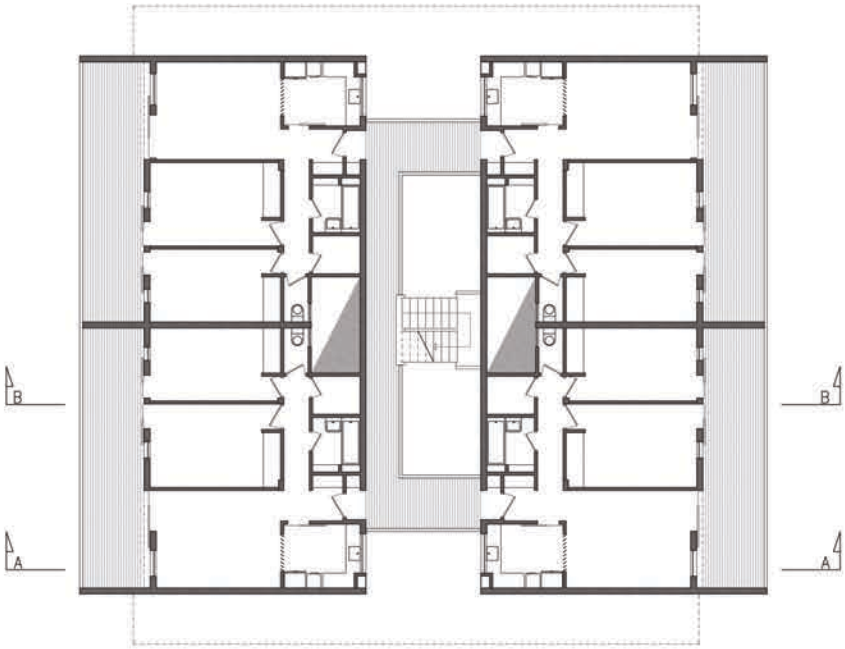

תכנית קומה שניה

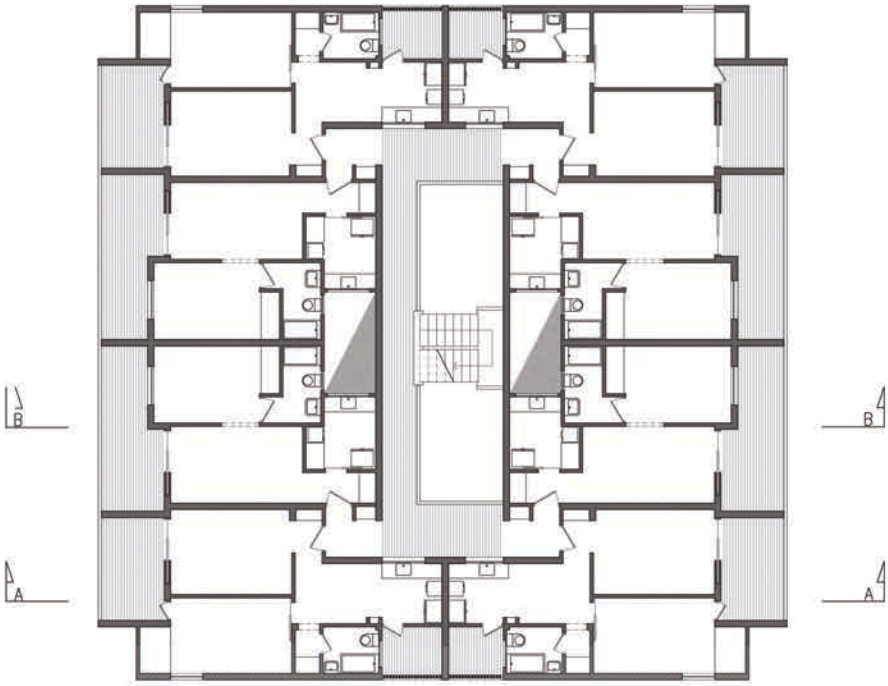

תכנית קומה שלישית

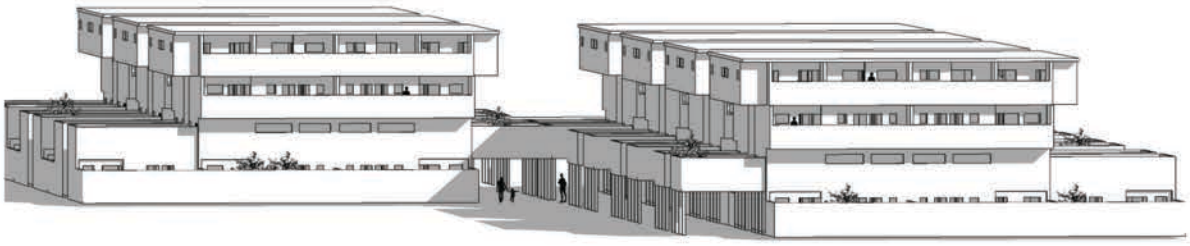

מבט לכיוון המעבר הראשי המקורה

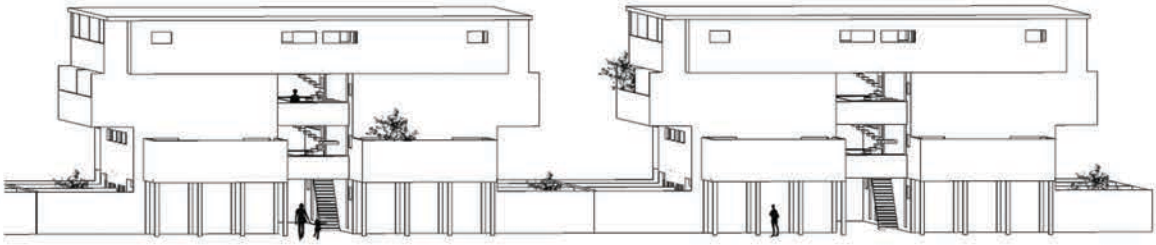

מבט לכיוון חדרי המדרגות הפתוחים

AA

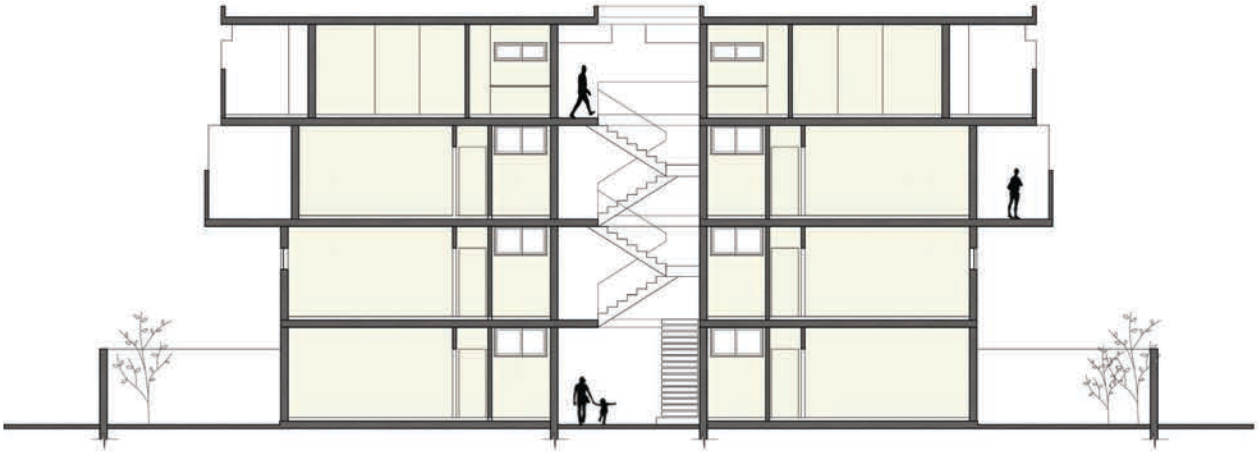

BB

חתכים

המרחב הציבורי כיום

המרכז האקדמי
ריצו חיפה
THE NERI BLOOMFIELD
SCHOOL OF DESIGN
רייפ קנון | נליה שטיינברנר | עדי פאר

המרכז האקדמי
ויצו חיפה
THE NERI BLOOMFIELD
SCHOOL OF DESIGN

ריקי קטן | נליה שטיינברגר | עדי פאר

חלק ב': מבט מבפנים
דירה מס' 1

מאיזה שנה אתם גרים בשכונה ?
"בערד משנת 1978, בבית הזה מ 1985." -

למה בחרתם לגור פה ?
"האמת כסף. כשהגענו לגור בערד, קיבלנו דירה מעמידר, קומה 4 שלושה חדרים. אז נולדו הילדים, יש לי שישה ילדים. כל פעם אמרו לי כשיהיה לך עוד ילד תקבלי בית יותר גדול. הגענו לילד הרביעי, הגשנו בקשות למשרד השיכון, אמרו לנו שאנחנו לא זכאים. התחלנו לחפש בית. זה היה בתקציב שלנו, במשכנתא שיכלנו לעמוד בה. זה הספיק לי ל 6 ילדים.-אחרי שקניתי את הבית באו מעמידר ואמרו שאנחנו זכאים, אמרנו תודה רבה, לא צריך."

והדיירים שגרו פה לפניכם, עזבו את ערד ? את זוכרת ?
"כן הם עזבו את ערד, יותר נכון ברחו מערד."

מהו האתר / הערך המשמעותי ביותר בשכונה ומדוע? (אזור כינוס? זיכרון אישי...) ?
"האמת, לא היה פה שום דבר. מאז שהתינוקות שלי היו לא השתנה כלום. אין שום ערך מבחינתי. אין לי שום עניין בשכונה. פה היו יותר סמים, היום התווספו גם הסודנים. לא שאנחנו טובים... רק עכשיו אולי קצת השתפר המראה החיצוני, אבל בתוך הבתים ומסביב, תראי איזה זוועה... נכון שהמדרחוב יפה ופתוח והכל אבל הוא לא נותן לי כלום. שישפצו מבחוץ, אולי הפטיו יראה וואו. אבל לא. פה אני גידלתי את הילדים שלי בזמן שהיו מלא סמים. אותי זה לא עצר. אני רציתי את הבית כי זה מה שהיה לי בתקציב, אמרתי תודה לאל. היו לי אופניים, עגלות, פה היה לי מקום בפרוזדור לכל זה בתוך הבית."

מהן חזקותיה של השכונה (כולל פיסיות) ומה חולשותיה (כולל פיסיות) ?
"היתרון שזה קרוב לי למרכז, נוח לי, אין לי אוטו אז ככה רגלית אני במרכז ערד ויכולה להגיע לכל מקום. נעים, לפעמים חשוך לנו פה, במעבר לא נעים בלילה. אני דואגת לחשמל במעבר בחוץ. אבל הילדים התרגלו. הכול זה כסף, הילדים היו מאושרים שאני אקום ואעזוב היום. אני לא מכירה שכונות אחרות... אני אוהבת את השכונה, הייתי שמחה אם היו משפצים חיצונית קצת, קצת להחיות את השכונה. מבחינת דיירים, אני לא יכולה להתלונן. היום אני גרה פה מחר אני לא יודעת מי יגור פה. אני לא מסתכלת על האנשים מהבחינה הזו. הפטיו היה אמור להיות רק 2 קומות אבל אנחנו 24 דירות. אנחנו חשבנו שזה 2 קומות,

שפטיו זה ווילות. זה לא משנה כמה דירות יש, הסודנים גרים 20 אנשים בבית אחד, ויש דירות מחולקות."

* החזקות של השכונה לדעתנו הם :

- ניסוח המרחבים הציבוריים ע"י מבני המגורים, סמטאות מוצלות תכנון המותאם לאקלים המקומי.
- ישנה תחושה של פרטיות (יחסית) למרות הצפיפות הגדולה בגלל הקירות הגבוהים של החצרות שלא מגלים אם מסתתר מאחור חלל פנים או חוץ של דירה, ובנוסף בגלל ההיררכיה בין הפרטי לציבור (בין הרחובות למעברים של כל בלוק לדירות).
- החצרות אשר מתאימות לאקלים ומאפשרות שהייה בסלון פנימי או חיצוני בהתאם למזג האוויר.
- המרחב הגדול של החצר אשר אפשר שינויים רבים ומגוונים שנעשו ע"י הדיירים עפ"י הצרכים שלהם, זאת מבלי לפגוע בחללים הציבוריים של השכונה.
- מרחקי ההליכה הקצרים מכל מקום בשכונה למרכז העיר.
- מבחר טיפוסי דירות בכל בלוק

*החולשות של השכונה לדעתנו :

- המעברים בשכונה הם רבים אך יש מחסור בחללי שהייה ציבוריים. ישנו מקום אחד אשר משמש כמקום שהייה מקום המפגש בין שתי מרפסות היוצרות קירוי זו מול זו (במעבר הראשי) סיטואציה זו לא חוזרת על עצמה במקומות אחרים והחלל הזה הוא היחיד בעל פרופורציה של חלל שהייה ולא חלל מעבר.
- חללי המדרגות בבלוקים, אשר משמשים כמעבר פתוח לכלל התושבים ולא רק למשתמשים של כל בלוק בנפרד מייצרים מצב שאנשים רבים עוברים דרך חדר המדרגות ה"פרטי" של הבניין והדיירים לא ששים לנקות את מה שנתפס כרחוב, כחלל חוץ שאמור כביכול להיות בטיפוח העירייה. יש טשטוש בין הפנים לחוץ שיוצר את חוסר הבהירות מי מטפל באיזה חלק. כך נוצרת ההזנחה של חללים אלה.
- בקומת הקרקע המעבר הציבורי יוצר מפגש מיידי עם הכניסות לדירות ועם החלונות על אף שהם גבוהים. אפילו שהמעבר הוא לא ראשי לא קיים מדרג בינו לבין הכניסה לדירה. לכן התושבים בקומת הקרקע מרגישים את השכנים יותר מאשר בדירות העליונות, ויש פחות פרטיות בקומה זו. על כן חלקם שינו את המצב וסגרו את המעבר עם שערים.

האם יש קשר בין הארכיטקטורה לבין יחסי השכנות ?
"זה הכול תלוי באנשים, זה לא קשור לשכונה. יש בזה משהו...

*הקשר בין הארכיטקטורה ליחסי השכנות לדעתנו:

לדעתנו הארכיטקטורה בהחלט משפיעה על יחסי השכנות.
על אף המאמץ הרב לייצר פרטיות במבנה אופי המגורים והצפיפות בו מורגשים גם אם לא באופן וידואלי. בחצרות והמרפסות, למרות הקירות הגבוהים אי אפשר להתעלם מקיומם של השכנים והרעש שהם מייצרים מעבר לקיר. בנוסף המרחב הציבורי הצפוף יכול לייצר חיכוכים ושאלות איפה עובר הגבול של מה שפרטי ומה שציבורי, השטח שלי או של השכן.
ארכיטקטורה כזו יכולה מחד לייצר מתיחות בין השכנים וחיכוכים ומאידך יכולה לייצר מקום קהילתי אך זוהי כבר שאלה של תרבות, כפי שבכפר הערבי הצפיפות יוצרת מקום קהילתי ומשפחתי אך המשפחה שראיינו למשל, שמגיעה מתרבות אחרת סובלת מהסיטואציה ומנסה לשנות אותה.
זוהי תוצאה של ארכיטקטורה שלקוחה מתרבות אחת אשר משכנים בה תושבים מתרבות אחרת.

ומה עם המעבר פה שהוא ציבורי ?
"היה, אנחנו סגרנו. זה מאוד הפריע לנו. זה היה טיילת, היה לכלוך, היה זוועה. לי נמאס, שכנעתי את כל הדיירים וסגרנו. עכשיו אני מרגישה כניסה שלי ולא טיילת. אנשים היו עוברים מסתכלים לתוך הבית. פשוט זה היה רחוב, זה היה כמו לגור ברחוב בקומת קרקע. אבל עכשיו שסגרנו את זה, אני מרגישה שאני נכנסת לבית שלי. לכניסה שלי בלבד."

האם יש שינויים בדירה יחסית לתכנון המקורי? מהם? מדוע נעשו ומתי?
"הבית היה ככה, (עם הפטיו כבר חצי סגור) רק אנחנו פיצלנו את החדר הזה לשניים. החדר היה ענק, כשהוא מחולק לשניים זה הספיק לי ל 6 ילדים. כך היו 2 ילדים בכל חדר."

מהו הקשר בין השימושים השונים בדירה ועיצוב הפנים שלה לבין תכנונה המקורי?
"כשהילדים עזבו עשיתי את החדר הקטן מחסן. (מזווה) הפטיו נשאר כחצר. אנחנו משתמשים בחצר, גם כשהנכדים באים. מה שמעצבן פה זה שהיונים מחרבנות פה בלי סוף."
למה עשית את הסורגים ?
"השכנים מלמעלה, הילדים שלהם היו קופצים לי לתוך החצר ולתוך הבית כשלא היינו בבית. לא היה לי עם מי לדבר אז סגרתי."
אתם עשיתם את השינויים במקלחת ?

"כן, אני עשיתי את הכיור בחדר כביסה כדי שלא ישטפו לי ידיים במטבח כשיוצאים מהשירותים אם יש מישהו במקלחת. בחדר אמבטיה, החלפנו את האמבטיה במקלחון ושמנו אסלה נוספת. היום אני מצטערת על כך כי היה מקום גם לאסלה וגם לאמבטיה."

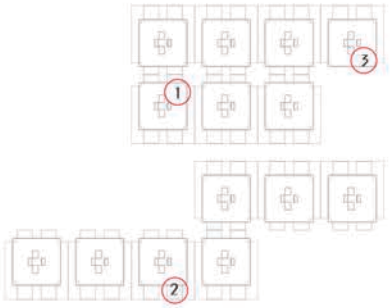

מיקום הדירות שנסקרו

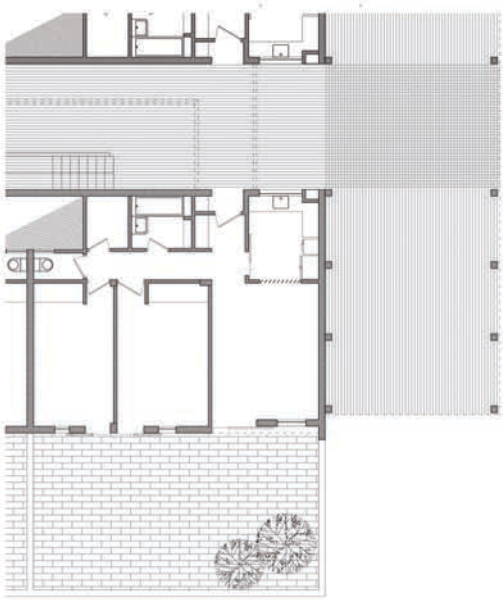

תכנית מקורית של הדירה

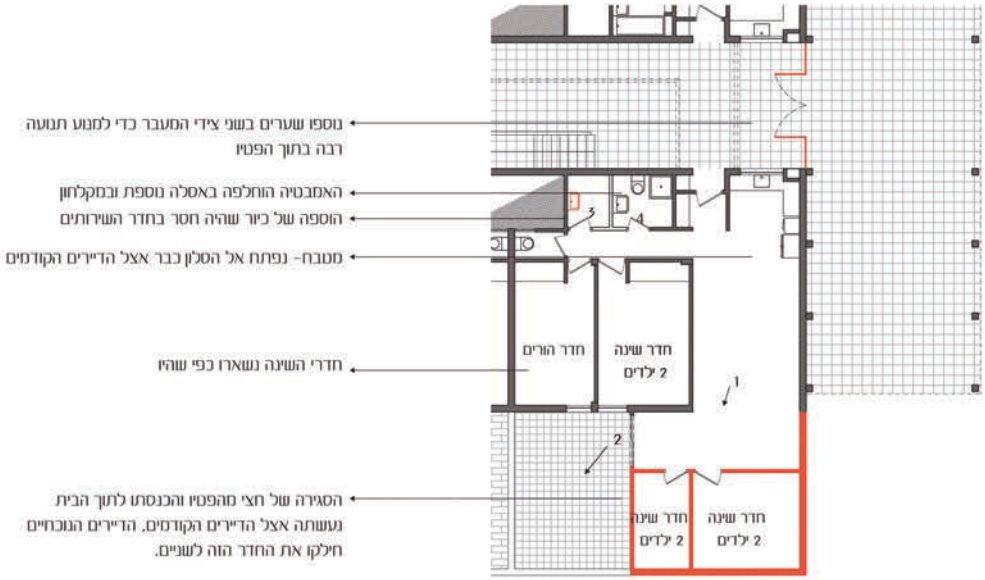

תכנית של הדירה עם השינויים שנעשו

1 – מבט מהסלון לכיוון החדר שנסגר מתוך הפטיו, ולאחר מכן פוצל לשניים.

2 – מבט אל הפטיו שנסגר בסורגים (למנוע פריצה לבית) ובברזנט בגלל הלשלשות יונים.

2 – מבטים נוספים מתוך הפטיו, המשמש כמחסן, סלון, מזווה, חצר לתליית כביסה

3 – חדר הכביסה והכיור שהוסיפו הדיירים.

4 – המקלחת והאסלה שנבנו במקום האמבטיה.

מבט מבפנים על דירות נוספות והשינויים שנעשו בהן לאורך השנים
דירה מס׳ 2 | דירה בקומה שנייה | הוסבה למשרדים

1 - הפטיו כפי שהוא היום, גודלו הנוכחי מאפשר עדיין חצר המהווה את החלל המרכזי של המשרד, והיא מחברת כמעט את כל החדרים במשרד.

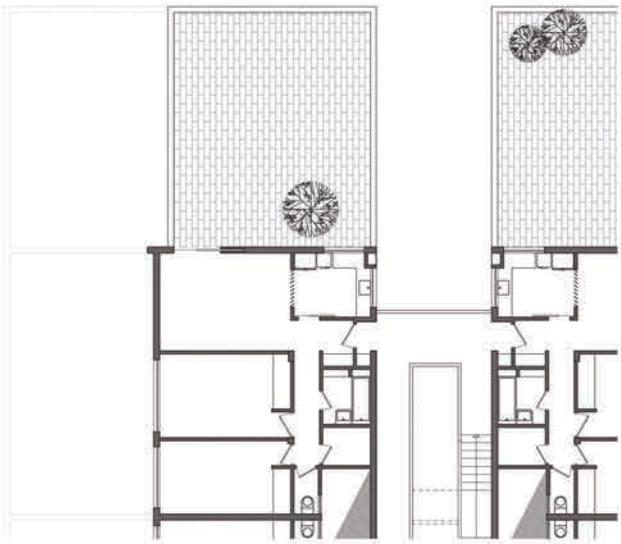

תכנית מקורית

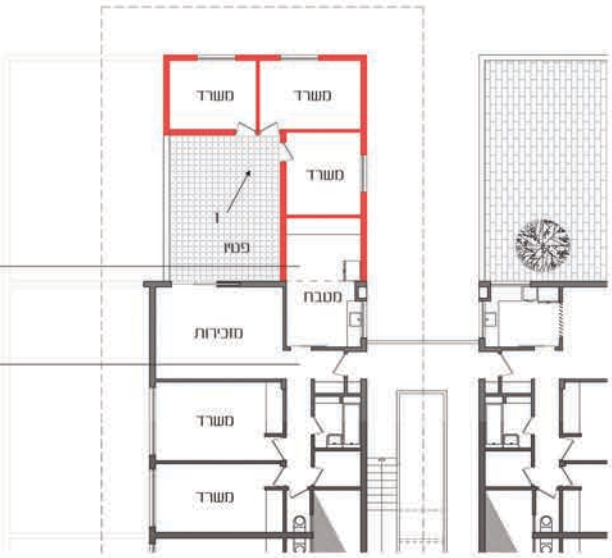

שטח בצורת "ר" נסגר מהפטיו לטובת הרחבת המטבח והוספה של 3 חדרי משרד שמקיפים כעת את הפטיו.

שאר הדירה נותר בצורתו המקורית, אך חדרי השינה הוסבו למשרדים

תכנית מצב נוכחי עם השינויים

מבט מבפנים על דירות נוספות והשינויים שנעשו בהן לאורך השנים

דירה מס׳ 3 | דירה בקומת קרקע | פטיו שנשמר בגודלו המקורי | דיירים- זוג מבוגרים, ללא ילדים

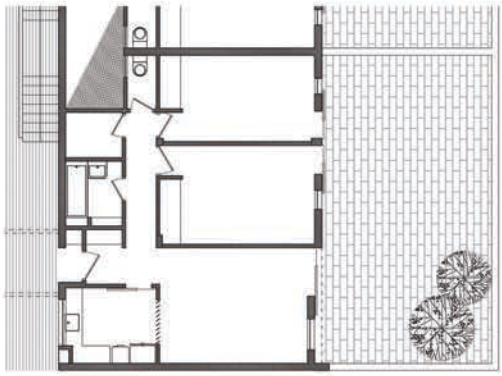

תכנית מקורית

1- ערוגת צמחים בפטיו, גם הריצוף הוחלף בריצוף חדש

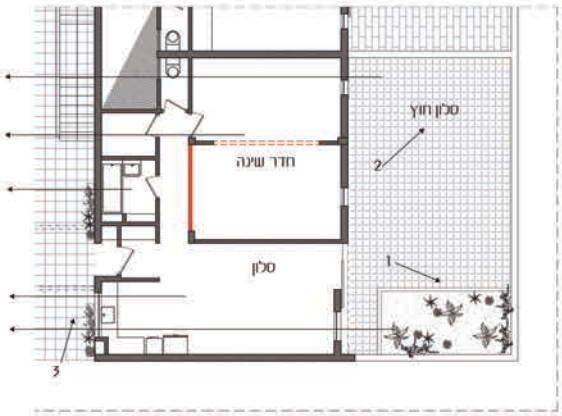

הפטיו משמש לסלון חיצוני

2 חדרי השינה אוחדו לחדר שינה אחד

חדר הרחצה והשירותים עברו שיפוץ פנימי אך נשארו לפי התכנון המקורי

המטבח נפתח אל הסלון

בפטיו נבנתה ערוגה גדולה לצמחיה

תכנית מצב נוכחי עם השינויים

2- חלל הכניסה לדירה (מכיוון החניה) הקיר החיצוני של הדירה הזו בלבד נצבע בורוד, ובנוסף הדיירים קישטו את הכניסה בעציצים ועיטורים

3- ה"סלון" שבפטיו- ספות, שולחן עם מפה, תמונות על הקיר, הכל מתחת לגזיבו עם וילונות. ליד הסלון יש ארונות שמשמשים לאחסון בפטיו.

חלק ג': מבט המתכנן
ראיון עם ד"ר אדריכל יהויכין (יוקי) גור, מצוות המתכננים של בתי הפטיו בשכונת יעלים.

אחד החברה שלמדנו יחד בא וסיפר לי שמקימים צוות לתכנון ערד, אמרתי בואו נתעניין. היה צוות שכבר היה שם, צוות ההקמה, ירדנו לראות, אשתי התיישבה שם על שפיץ של גבעה הסתכלה על הנוף ואמרה, יאללה עוברים לכאן. אשתי הייתה הציירת של ערד. אנשים היו באים לראות עבודות שלה, והיא גם לימדה בבית ספר.
(מראה לנו פורטרט של כרמלה אשתו, ו-2 ציורים שלה מערד, אחד שהטרקטורים מתחילים יישר את השטח והשני כשמגיעים האוטובוסים הראשונים של הועד משנת 1963.)
"זה הזמן שאנחנו באנו, הצוות. כל המשוגעים. התושבים האחרים שהתחילו להגיע היו הרבה עוזבי קיבוצים. בתקופה ההיא ללכת להיות עירוני זה היה קצת בושה בחוגים של מפא"י והעבודה. זה באמת היה חוויה בלתי רגילה לבוא למקום שאין כלום. גרים בצריפים. סופות חול... בהתחלה לא היה טלפון, היה צינור ישן של מים מדימונה שהיה של נפט. לקח כמה חודשים עד שהטעם של הנפט נעלם.
לא היה כביש, היה לוקח שעה וחצי שעתיים להגיע. כל האזור מבאר שבע עד ים המלח היה ריק.
השטח עולה לאט לאט משוקת ואז יש מקום שזה נוטה לים המלח, החליטו שהמצוק הזה זה המקום למקם את העיר. הצוות מנה 10 או 15 שחציים או חמישה ארכיטקטים, יש כלכלן, מהנדסים.
איך בונים עיר בשנות ה 60 של המאה ה 20 כשאין שום דבר, רק טבולה ראסה ? יש תיאוריות כאלה וכאלה, יש בעיות של תחבורה, יש בעיות של מזג אויר, יש בעיות של מקום כזה מבודד. היו לנו דוגמאות מה היו האחרונות צ'אנדיגר, ברזיליה הם היו המילה האחרונה בתכנון ערים.
קבענו מדיניות עם רעיונות וכו', לא עשו אף עיר מתוכננת, עשו את דימונה, התחילו עם מגרשים קטנים. הם אמרו אנחנו רוצים לעשות משהו שיהיה פעם עיר. משהו אורבני, שאתה הולך ברחוב עם חנויות... ואז החלטנו שאת הרובע הראשון בונים בצורה כזו שיש הפרדה בין אזור המגורים והמכוניות. הרחוב הראשי לא יהיה באמצע עם מכוניות ובשביל לעבור מצד לצד זה סכנת נפשות. עכשיו שומעים בחדשות כל יום על דריסה. ואז הגענו לתכנון של הרובע הראשון, שבו יש כביש היקפי, ובאמצע יש דרך להולכי רגל ומסביב מגרשי חניה. אי אפשר לעבור ברכב דרך השכונה, אבל אפשר להגיע די קרוב לכל מקום לאספקה וכך הלאה, גם המגורים של האנשים מבחינה חברתית זה יוצר יותר קירבה. זה היה באופן כללי הרעיון.

אחר כך, הגענו לטיפוסים. אתם בטח מכירים את שיכוני שנות ה 50 של השורות שורות, שזה עפ"י הרעיון של הבאוהאוס. זה היה הצלחה עצומה, כבש את הארץ.

בעשר השנים הראשונות אחרי קום המדינה הכול היה כך, אסור היה לעשות משהו אחר. בית דובינר עשה משהו אחר. חיפשנו מה לעשות ואמרנו בואו נעשה איזשהו בניין שהוא עונה על כמה תנאים: האקלים מבחינת הרוחות, בשטח ממערב יש קצת יערות, סופות החול לא כל כך משפיעות.

האוויר שם היה נקי יחסית, בלי זיהום אוויר. התברר שזה טוב לאסתמטיים. בים המלח מצאו את המים החמים שזה טוב לפסוריאזיס. כמה מהראשונים כמו עמוס עוז ואנשים איכותיים באו לשם כי היה להם אסטמה. אחד האנשים שבאו היה רבי מגור בגלל האסטמה. הוא היה בא מדי פעם לחודשיים, בסוף הוא נשאר והקהילה שלו באו לגור אחרי הרבי. כך נוצר היום שיש בערד אוכלוסייה גדולה של חסידי גור.

בדידות של היישוב באופן טבעי התפתחו יחסי שכנים, גם אם היה איזה קולנוע, דברים כמו חינוך הם הרבה יותר חשובים מאשר בעיר גדולה שיש בה מבחר.

בתי המגורים לא יהיו-מפוארים ולא יהיו גדולים כי המדינה בונה.

כל זה ביחד הביא אותנו לטיפוס של בתי הפטיו. בית שיענה על כל הדברים האלה.

בניה צפופה אבל שתהיה פרטית לאנשים. דירות די קטנות 60-70 מטר ודירות יותר קטנות בקומה 3. דאגנו שלכל אחד תהיה מרפסת גדולה, לפעמים ,בגודל של הדירה. המרפסת סגורה עם קיר בגובה 2 מטר, יש לך קיר, יש לך חוץ שמיים, אבל אתה לא יכול לראות, כשעושים את זה בקומות זה בעיה. רצינו שלכל אחד תהיה הפרטיות שלו למרות הצפיפות.

ערד 1963 – צריפי המגורים של המתכננים | רישום של כרמלה גור | באדיבות אדי' ד"ר יחזיקן גור

ערד 1963 – צריפי המגדרים של המתכננים | רישום של כרמלה גור | באדיבות אדי' ד"ר יחזיקן גור

בתי המסחר בבנייה | רישום של כרמלה גור | באדיבות אדי' ד"ר יחזיקן גור

הצפיפות נבעה רק משיקולי אקלים ?

מה שקרה זה שעלו לרגל לראות כי בין הבניינים נוצרה מין קסבה, שזה היה מוצל.
התכנית הייתה שיש 6 שכונות מסביב למרכז, גם המרכז זה לא רחוב ראשי, אלא שטח של כל מוסדות הציבור והמכוניות חנו גם בחוץ. בכל שכונה ההליכה ברגל היא מקסימום קילומטר. מהבית למרכז יש מקסימום קילומטר. חצי מההליכה הזו היא בצל.

בקומת קרקע, היו 6 דירות, 2 חדרי שינה, סלון, מטבח, מרפסת כביסה, חדר רחצה, שירותים זה היה הסטנדרט. החידוש כבר היה שהפרדנו את בית השימוש מחדר הרחצה וגם שהייתה אמבטיה ולא מקלחת. מרפסת הכביסה פונה או למעבר או לפיר.
תסתכלו על הפרופורציה בין הדירה לבין החצר. גם כשיש פה עוד בית הוא לא רואה פנימה כי המרפסת היא גבוהה. גם אם יש ממול עוד בית במרפסת מול מרפסת זה ממש גינה גדולה 60 מ"ר. -

קומה ראשונה הייתה יותר לוקסוס יש דירה-כמו למטה ויש מרפסת גם כן כמעט בגודל הדירה. זה עצום, אפשר לצאת עם הילדים. היה צריך רישיון כדי לשים פרגולה. בצד אחד המרפסת היא מעל הגג של הדירה למטה ובצד שני זה על עמודים ויוצר מעבר מוצל.
קומה ב היא כבר-עם מרפסות יותר קטנות. גם פה ביחס לדירות של היום המרפסת גדולה וכמובן שהיא גם סגורה ואי אפשר להציץ לתוך המרפסות האלה.

הקומה הרביעית היא כבר דירות יותר קטנות. לרווקים, זקנים, עניים... יש פה שני חדרים.
יש 8 דירות אבל גם להם יש איזושהי מרפסת גדולה ביחס לדירה והיו אנשים שלא יכלו להרשות להם יותר מזה.

כשתכננתם את המעברים למי הם היו שייכים, מי היה צריך לטפל בהם ?
העירייה. המדרגות כמובן היו פתוחות למעלה. התקציב היה לא עשיר וזה נבנה בחומרים הכי זולים, עם הגימור הכי זול. היו מרצפות בטון של 45X45, שהיום כמעט שכבר לא רואים. גם המדרכות ברחוב היו כאלה.

אתה יכול לספר לנו קצת על הסוף, איפה זה הפסיק מבחינתכם, מה קרה קצת אחרי זה אם אתה יודע?
שר השיכון היה אלמוגי, אני עזבתי כעבור שנה וחצי, נשארנו בערד, פתחתי משרד ועבדתי על שכונה אחת שם, חילקו מגרשים, למתיישבים הראשונים זה היה זול. בנינו בית שם. הבנתי שחלק מהאנשים רוצים לגור בבית פרטי. אז אמרנו שנעשה משהו לא גדול. 66 מטר, קראתי לזה וילה לעניים. 3 חדרים סלון ו 2 חדרי שינה. בערך 12 קנו את הרעיון. הווילה הזו הייתה כבר

מתוכננת כך שמכל צד אפשר להוסיף. הרוב עשו את ה 66 מטר - והוסיפו במשך הזמן. אנחנו הוספנו עוד חדר.
רק כשהייתי מתכנן המחוז יכולתי שוב להתערב.

מה היו מקורות ההשראה לתכנון ?
בספרות הסתכלנו באופן מיוחד על צ'אנדיגר ובריזיליה.

ומבחינת הבניין עצמו ?
אני לא זוכר. כמובן שהיו הקירות הלבנים והזוויות זה הבאוהאוס.

השטיח נבנה בערך באותו זמן כמו ערד. מאיפה הגיעו הרעיונות של בניה שהיא יותר מותאמת לאקלים בשונה מהשיכונים שנבנו אז בארץ?

זה נבע משני דברים, אחד שהיינו כולנו צעירים וחשבנו שצריך לעשות מהפכה, מה שקיים זה לא טוב וצריך לשנות, והסיבה השנייה שהצוות היה מגוון. היה ג'ירלד זפרט מדרום אפריקה, דיוויד פישר מאנגליה, יונה פיטלסון שלמד בטכניון (לבדוק) , אני והיו עוד שניים. היו גם כאלה שבאו ועזבו. כולנו התנדבנו. בצפון אפריקה ובים התיכון היו הרבה בניות בצורה כזו אנחנו קצת לקחנו את זה כלפי מעלה. ניסינו ליצור את האווירה של הקסבה גם בקומות.

*הרעיונות לתכנון העיר החלו כביקורת לערים הישראליות החדשות וכישלונם.
המודל העירוני הוא מודל של גריעה, של עיר ימי ביניימית עם דרכים מרכזיות, משניות ומגורים לאורכם. ניתן לומר שההשראה לתכנון השכונה והמרחבים הציבוריים שלה הגיע מהכפרים הערביים. יחידת הדיור נבנתה כמו בכפר האירופאי בית עם-גינה, אך השינוי היה בצפיפות שהייתה גדולה יותר. ניתנה פרשנות מודרנית לשטח החוץ של הפטיו שטח חיצוני אינטימי שיוצר שילוב מתוחכם של הסכמה במקום החצר המרכזית שמוגנת מהבית שסובב אותה, חצר ליד הבית שמוגנת ע"י קירות גבוהים. המתכננים הציבו את היחידות אחת על השנייה ויצרו יחידה אדריכלית חכמה ומורכבת. זוהי בנייה של 4 קומות בצפיפות גבוהה, שצמצמה את שטחי השמש של המדבר ואת שטחי ההליכה.
חדר המדרגות הפתוח הוא פרשנות מודרניסטית לחצר הרב משפחתית בבנייה הערבית. אפשר לשער כי המתכננים שהגיעו מאירופה ומדרום אפריקה הכירו את התקדימים אשר הוצגו בוועידת CIAM התשיעית בציריך ב 1953, אשר נבנו בקזבלנקה שבמרוקו בתכנונם של קנדיליס וודס. פרויקט זה הינו שילוב של פטיו משפחתי בבתי קומות.
באותו קונגרס הוצג לימוד מערכת היחסים בין הפנוי לבנוי במרקם צפוף ואופקי.

לסיכום ייתכן כי מקורות ההשראה נלקחו מהסביבה הכפרית הערבית שהמתכננים ראו בארץ, בשילוב עם הפרויקטים שנעשו באפריקה והיו מוכרים למתכננים בעולם. בסופו של דבר גם פרויקטים אלה הם פרשנות מודרניסטית לבנייה הערבית באפריקה (בקזבלנקה למשל) ולכן התאימו גם לכוונת המתכננים בערד.

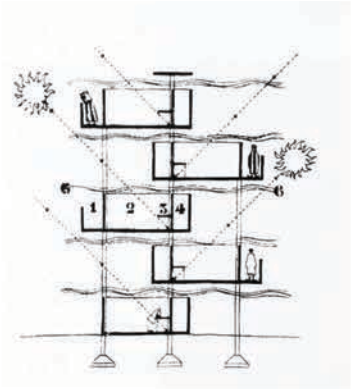

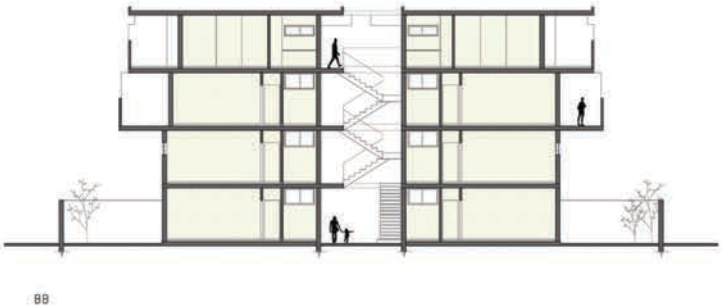

חתך המגורים בבתי הפטיו מול חתך של קנדיליס ווודס לבנייה בצפון אפריקה

בתי הפטיו מול המגורים של קנדיליס ווודס בקזבלנקה

מקורות

- State of Israel, Ministry of Housing. (1967). Israel Builds - New Trends in Planning of Housing.
- שדר, ה. (2014). אבני הבניין של השיכון הציבורי. תל אביב: משרד הבינוי והשיכון.
- טמיר, ע. (2010). הרחוב המקורה בתי הפאטיו בערד באתר 'ערסיטקטורה'.
- יעקובסון, מ. (2014). סקירה אדריכלית על מרכז העיר ערד, באתר 'חלון אחורי'.